

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1921 kl. 8 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
om ändrad lydelse av 53 § i förordningen om landsting
m. m.*

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, Clason, Hellberg, Johansson i Kälkebo, Strömberg, K. J. Ekman, Thulin, Reuterskiöld, Modig*), Larsén, Bruhn*), Magnusson i Tumhult, Hallén*), Sävström, Leander, Hansson i Gårda, Persson i Fritorp, Olsson i Golvvasta*), Eliasson och Gustafson i Kasenberg*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I två inom riksdagen väckta likalydande motioner, I: 137, av herr *von Sneidern m. fl.*, och II: 179 av herr *Hansson i Trollhättan m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte

1. för sin del besluta följande ändrade lydelse av § 53 i kungl. förordningen om landsting:

»Såsom ersättning för såväl upprättande av de i § 48 nämnda handlingar som debitering och uppbörd må (i lanträneriet) innehållas en procent av inlevererade landstingsmedel, varav beräknas en halv procent för debiteringar, en tredjedels procent för uppbörden och en sjättedels procent att lika fördelas emellan landskamreraren och lant-räntmästaren.»

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte utreda och för riksdagen framlägga sådant förslag till ändring av förordningen om landsting, att landsting beredes tillfälle mot skälig ersättning få sin uppbörd verkställd i samband med kronouppbörden.

Till stöd för sin hemställan hava motionärerna anfört följande:

»Enligt § 49 landstingsförordningen ombesörjer Konungens befallningshavande, på landstingets därom framställda begäran, att de till ut-taxering beslutade medlen debiteras och indrivs i sammanhang med
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 5 saml. 33 häft. (Nr 48.)

kronoskatterna. Enligt § 52 samma förordning innehålles av inlevererade landstingsmedel 3 procent såsom ersättning, såväl för uppgörande av sammandrag av taxeringslängderna som för landstingsmedlens debitering och uppbörd. Tillika angives fördelningen av dessa 3 procent mellan de i uppdragets fullgörande deltagande tjänstemännen.

Såväl genom utvidgningen av landstingens verksamhet till alltjämt nya områden som genom ökade penningbehov för de äldre uppgifterna har totalsumman av uttaxerade landstingsmedel under de senare åren starkt stegrats. Då indrivningskostnaderna utgått med en oförändrad procent, ha dessa naturligen lika hastigt stegrats.

Under åren 1911—1921 ha provisionerna för indrivning av landstingsmedlen i Älvsborgs län utgått med följande belopp.

För indrivning av

år 1910	beslutad landstingsskatt	kronor	10,414: 17
» 1911	»	»	12,305: 36
» 1912	»	»	11,870: 60
» 1913	»	»	15,036: 58
» 1914	»	»	18,295: 22
» 1915	»	»	22,989: 03
» 1916	»	»	31,672: 88
» 1917	»	»	48,008: 87
» 1918	»	»	90,779: 50
» 1919	»	»	104,611: 99
» 1920	»	»	140,000: —

Indrivningskostnaden är således i år $13\frac{1}{2}$ gånger större än för 10 år sedan och har för landstingen blivit en betydande utgiftspost. Att arbetet med indrivningen ej i motsvarande grad ökats — i själva verket torde man förr kunna tala om en minskning än en ökning av arbetet — och att ersättningen för det utförda arbetet, även med hänsyn till stegrade arbetslöner, blivit onödigt hög, torde vara uppenbart. Som exempel kan anföras, att landskamreraren i Älvsborgs län år 1920 uppbär kronor 8,717: 66 och för kronouppbörds-kassören i Borås uppgår provisionen i år till kronor 27,751: 32.

Hur fördelningen av provisionen mellan de olika tjänsteinnehavarna ställer sig, framgår av följande tablå över fördelningen av provisionen för av 1919 års landsting gjord uttaxering i Älvsborgs län.

Statsverket (för indragna räntmästare- och kronofogde-

sysslor)	.....	kronor	30,479: 15
Landskamreraren	.....	»	8,717: 66

Häradsskrivaren i Vedbo fögderi	kronor	4,947: 34
» » Sundals »	»	3,032: 66
» » Väne »	»	7,813: 95
» » Borås »	»	3,251: 55
» » Kallings »	»	5,566: 21
» » Kinds »	»	3,543: 21
» » Marks »	»	4,487: 30
Kronouppbörds-kassören i Vänersborg	»	4,836: 27
» » Borås	»	19,738: 54
» » Alingsås	»	3,326: 26
» » Ulricehamn	»	1,851: 67
» » Åmål	»	3,020: 22
Kronor 104,611: 99		

Av denna uppställning torde framgå att, i händelse det nuvarande systemet för ersättning för uppbörden skall bibehållas, ej blott en sänkning av provisionen bör vidtagas, utan även prövas, hur en rättvis fördelning av denna mellan de olika tjänsteinnehavarna skall verkställas.

Älvsborgs läns landsting beslöt vid 1920 års landsting att hos Kungl. Maj:t göra underdanig framställning, att antingen § 14 av kungl. förordningen angående landsting ändras så, att landstinget berättigas själv verkställa uppbörd eller ock, därest nuvarande uppbördssystem bibehålles, uppbördsprovisionen minskas till 1 procent å uppbördssumman. Det är oss bekant, att även inom andra landsting liksom inom det nybildade landstingsförbundet uppmärksamheten riktats på där relaterade missförhållanden.

Enligt vad vi inhämtat, torde emellertid något hinder för landsting att själv ombesörja sin uppbörd ej föreligga, varför, om denna uppfattning är riktig, någon ändring av landstingsförordningen för av Älvsborgs läns landsting uppgivet ändamål ej skulle vara erforderlig. Vi anse dock den lyckligaste lösningen ej vara den, att landstingen taga saken i egen hand och skapa sitt eget uppbördsväsende. En sådan utveckling är emellertid sannolik, om statsmakterna ej ingripa och sänka uppbördsprovisionen.

Bäst vore, om landstingsmedlen uppbures i samband med kronouppbörden, men att sportelsystemet avskaffas och statsverket erhöles av landstingen skäligen ersättning för tjänstemännens arbete med landstingsmedlen. En sådan omläggning tarvar emellertid både tid och utredning. Det nuvarande provisionssystemets bibehållande och provisionsprocents sänkning, så lågt som är möjligt med bibehållande av skälig ersätt-

ning för utfört arbete, fordrar även utredning rörande provisionens rättvisa fördelning mellan tjänsteinnehavarna. Samtidigt som vi anhålla om en dylik utredning, finna vi det vara orimligt, att den nuvarande provisionen skulle utgå ytterligare ett år. En sänkning av denna till av Älvsborgs läns landsting föreslagna 1 procent torde kunna företagas utan risk av, att orättvisa vederfares någon.»

Vidare har i en inom andra kammaren väckt motion, nr 175, av herr *Johansson* i Bro, hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, om och på vad sätt det i § 53 av gällande landstingsförordning stadgade procenttal må kunna nedsättas, och att Kungl. Maj:t ville därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

Till stöd för sin hemställan har motionären anförde:

»I landstingsförordningens § 53 stadgas, att tre procent av inlevererade landstingsmedel må innehållas såsom ersättning för dels upprättande av vissa i landstingsförordningens § 48 omförmälda handlingar, dels debitering och uppbörd, och skola dessa 3 procent på visst, i landstingsförordningen angivet sätt, fördelas. Även om lagens föreskrift »må innehållas» skulle kunna så tolkas, att innehållandet av de 3 procenten endast vore en medgiven rätt, men ingen skyldighet, torde dock denna rätt alltid och överallt hava tagits i anspråk. Det må vara, att i äldre tider, då de uttaxerade landstingsmedlen icke utgjorde några större belopp, det stadgade procenttalet kunde vara skäligt. Men i samma mån som uttaxeringen stegras och antalet bevillningskronor växer, blir det belopp, vartill sagda procent uppgår, ofta oskäligt högt. Av revisorerna till Västmanlands läns landsting anmärktes sålunda i 1920 års berättelse, att uppbördsprovisionen för år 1918 endast i detta län uppgick till kronor 44,174.97 och för år 1919 beräknades skola uppgå till 75,000 kronor. Det belopp, vartill landstingsskatten i hela riket uppgick, var år 1880 enligt Statistisk årsbok 1920 endast 457,229 kronor, men år 1890 redan 612,598 kronor och hade år 1900 vuxit till 1,411,682 kronor, år 1910 till 5,782,324 kronor och år 1916 till 14,362,396 kronor. Räknas en uppbördsprovision av 3 procent å sist nämnda summa, vilken dock knappast innefattar alla de medel, varå provision räknas, skulle densamma för år 1916 utgöra mer än 430,000 kronor. En ändring härav synes då vara av behovet påkallad, men riksdagen torde icke böra utan vidare för sin del fastställa ett ändrat procenttal, som lätteligen kunde bli godtyckligt valt.»

Enligt utskottets mening står det utom tvivel att, såsom i förevarande motioner framhålles, de nu gällande bestämmelserna om ersättning för uppbörd av landstingsmedel, enligt vilka denna skall utgå med 3 procent av de inlevererade medlen, tarva en fullständig revision. Särskilt under de sista åren hava landstingsskatterna stigit i sådan grad, att uppbördsprovisionen för dessa skatter, vilken utgår i bestämd proportion till de inlevererade medlen, kommit att uppgå till belopp, som icke torde stå i rimligt förhållande till det med uppbörden förenade arbetet. Att så är fallet, framgår redan för vissa delar av vårt land av de uppgifter, som lämnas i förevarande motioner. För att erhålla ytterligare belysning av frågan har utskottet infordrat uppgifter om dessa provisionsbelopps storlek och fördelning i de olika länen för åren 1913, 1917 och 1920. Dessa uppgifter, av vilka utskottet för vissa län såsom bilaga till detta utlåtande fogar en tabellarisk sammanfattning, bestyrka till fullo, att en utomordentlig ökning av provisionsbeloppen ägt rum. Såsom exempel härpå må anföras följande: I Älvsborgs län stego provisionsbeloppen mellan 1913 och 1917 med i runt tal 300 procent, mellan 1917 och 1920 med ytterligare 280 procent; i Skaraborgs län utgjorde motsvarande stegring 490 procent, respektive 225 procent; i Kronobergs län 500 procent, respektive 250 procent; i Jönköpings län 400 procent, respektive 215 procent; i Uppsala län 200 procent, respektive 400 procent. Även om hänsyn toges till penningvärdets fall under ifrågasvarande tid, torde det stå utom tvivel, att en ökning av provisionsbeloppen i sådan grad icke är rimlig i förhållande till det med uppbörden av landstingsskatten i och för sig förenade arbetet. Detta arbete torde nämligen icke hava ökats i proportion till de indrivna beloppens storlek, enär det väsentligen är landstingsskatternas belopp, som stegrats, men endast i mindre grad antalet skatteobjekt. Att icke heller de med indrivningen förenade kostnaderna ökats i motsvarande grad, ligger i sakens natur och bestyrkes även av utskottet tillhandakomna uppgifter.

Utskottet har även för vissa län jämfört den ökning, som provisionsbeloppen under tiden 1913—1920 undergått med den ökning, som ägt rum i fråga om den lön, som vederbörande tjänstemän åtnjuta för sin befattning i statens tjänst. Av denna undersökning framgår, att sistnämnda ersättning i regel ökats blott i ringa grad och i varje fall ej i tillnärmelsevis samma omfattning som den för indrivning av landstingsmedel utgående provisionen. Detta innebär, att ersättningen för ifrågasvarande uppbördstjänstemäns arbete till allt större del kommit att

utgå av landstingsmedel under det att statens kostnader för samma tjänstemäns arbete i statstjänst relativt sett minskats. Att häri ligger ett påtagligt missförhållande torde ej behöva närmare framhållas.

Utskottet, som finner vägande skäl tala för en nedsättning av den i § 53 i landstingsförordningen omförmälda provisionen, anser sig emellertid icke omedelbart böra föreslå en lagändring i denna riktning. Innan detta spörsmål avgöres torde nämligen även frågan om provisionsbeloppens fördelning mellan olika uppbördstjänstemän böra upptagas till prövning. Enligt vad av utskottet tillhandakomna uppgifter framgår, har nämligen den ökning, som provisionsbeloppet undergått, blivit synnerligen ojämnt fördelad. En oproportionerligt stor andel av densamma har nämligen utgått till uppbördstjänstemännen i städerna, där skatteintäkternas stegring till väsentlig del ägt rum; på vissa delar av landsbygden har däremot vederbörande uppbördstjänstemäns ersättning för indrivning av landstingsmedel ökats i jämförelsevis mindre omfattning. Redan av detta skäl anser sig utskottet för närvarande böra inskränka sig till en hemställan om utredning i ämnet. Härtill kommer, att frågan, i vilken grad den nu utgående provisionen bör sänkas, torde tarva en närmare prövning och att även av denna anledning en ytterligare utredning är påkallad. Utskottet anser önskvärt, att denna utredning verkställes med den skyndsamhet, att förslag i frågan kan föreläggas nästa års riksdag.

Det i motionerna I:137 och II:179 framställda förslaget om utredning av frågan om en sådan förändring i systemet för uppbörd av landstingsmedel, att ersättningen för densamma icke skulle utgå i form av provision, kan utskottet under sådana förhållanden icke biträda, helst som därigenom frågan om en omläggning av vårt uppbördsväsen i dess helhet torde upprullas, vilket vore ägnat att orsaka betydande tidsutdräkt.

Utskottet får alltså hemställa,

- 1) att riksdagen, med bifall till motionen II:175, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, om och på vad sätt det i § 53 av gällande landstingsförordning stadgade procenttal må kunna nedsättas, och att Kungl. Maj:t ville därefter för riksdagen, så vitt möjligt nästa år framlägga det förslag vartill utredningen må kunna föranleda;

2) att motionerna I:137 och II:179 måtte anses besvarade genom vad utskottet härövan hemställt.

Stockholm den 31 maj 1921.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 5 saml. 33 häft. (Nr 48.)

²⁾ Sedan lanträttsmästaren pensionerats, hava på ifrågavarande tjänst belöpande provisioner för år 1920 uppdebiterats å riksstatstiteln V. E. 4. Arvoden åt extra länsnotarier m. m.

⁴⁾ Härav kronor 1,535:43 för de tjänstemän, som åtnjuta avlöning av statsmedel.

6) » » 18,763: 34 » » » » » » » » » .